

9.1. 2017 uplynulo 100 let od narození pátera Alfreda Pchálka

Páter Alfréd Pchálek působil ve veselské farnosti nejdéle ze všech kněží. Nastoupil zde v roce 1956 a i díky jemu prošel kostel sv. Martina rozsáhlou rekonstrukcí. Po své smrti byl podle svého přání pochován mezi svými farníky na veselském hřbitově. V dopise dne 11.5.1975 píše: „*veselský kostelík sv. Martina na Vsetínsku mi přirostl k srdci. Věncí ho lesem orostlá stráň, trochu podobná výběžkům Karpat*“.

P. Pchálek se narodil 9.1.1917 v Kozmicích u Hlučína jako třinácté dítě z patnácti sourozenců. Studoval na gymnáziu v Hlučíně a poté spolu se svým bratrem bohosloví ve Vidnavě. O jeho životní cestě se můžete dočíst podrobněji v článku PhDr. Jiřího Nemináře, který souhlasil se zveřejněním článku ve zpravodaji Veselský ráj, vydaném v listopadu 2016 OS Ráj Veselá, z.s. Článek nám předala jeho neteř Marie Moslerová, ona i já doufáme, že čtenáři článek správně pochopí, plné znění článku doplněné fotografiemi zde uvádím:

Válečná anabáze P. Alfreda Pchálka

Koncem července 1945 přišel staříčké Olze Pchálkové dopis odeslaný až ze slovenského Brezna. Po jeho otevření zažila zcela jistě nemalý šok, neboť v obálce našla psaní od svého druhorozeného syna. Již více než dva roky o něm neměla žádných zpráv, poté co na jaře 1943 upadl do sovětského zajetí. Jen ve *Sděleních arcibiskupského generálního vikariátu v Branicih* se v květnu 1943 objevilo smuteční oznámení, že Alfred padl na východě hrdinskou smrtí.¹

Úmrtní oznámení v aktech branického generálního vikariátu.

To však bylo v přímém rozporu s informacemi vojenské správy, která vedla Pchalka jako upadnuvšího do zajetí.² Není tedy jasné, odkud vzešla zpráva o jeho smrti a stejně tak nevíme, jakými informacemi disponovala rodina. Na každý pád však Alfredův dopis musel v létě 1945 vyvolat nemalý rozruch.

Zatímco pro nacistický režim se Alfred Pchalek stal hrdinou díky své domnělé smrti v boji, v poválečném Československu naplňoval požadavky kladené na hrdinství rovněž. Po pěti

1 Mitteilungen des Erzbischöflichen Generalvikariats in Branitz (Erzdiezöse Olmütz), Mai 1943, s. 33.

2 Deutsche Dienststelle Berlin (WASSt), osobní karta Alfreda Pchalka.

letech mimo domov se vracel v uniformě dělostřeleckého poručíka spolu s jednotkami „Svobodovy“ zahraniční armády. Osud Alfreda Pchalka v sobě spojuje snad všechny dějinné paradoxy typické pro středoevropský prostor. Zrcadlí téměř bezmocné zjetí jednotlivce v osidlech velkých dějin. Zároveň však ukazuje schopnost vzepřít se jim a prosadit vlastní vůli. Málokomu se ostatně podařilo spojit v jedné osobě bývalého vojáka *wehrmachtu*, československé zahraniční armády, ale také katolického duchovního a příslušníka režimní organizace *Pacem in Terris*.

Alfred se narodil 9. 1. 1917 v Kozmicích jako třinácté z patnácti dětí sedláka Reinharda Pchalka a jeho ženy Olgy.

Rodiče Pchalkovi se svými 15 dětmi u příležitosti jejich stříbrné svatby v roce 1923.

Třebaže se nejednalo o zámožnou rodinu, dopřáli rodiče svému teprve druhorozenému synovi studium na hlučínském reálném gymnáziu.

Tablo maturitního ročníku 1938. Mezi Pchalkovy spolužáky patřil také později proslavený básník Josef Kainar (poslední ve třetím sloupci zprava).

Maturitní fotografie Alfreda Pchalka.

Zatímco Alfred dospíval a připravoval se k maturitě, spěla politická a společenská situace k nevyhnutelnému dramatu. Zjitřené nálady mezi obyvatelstvem československého pohraničí se stupňovaly a na obou stranách se ke slovu dostávaly projevy čím dál vyhrocenějšího nacionalismu. Za těchto okolností Alfred Pchalek spolu se svým o rok mladším bratrem Josefem v roce 1938 odmaturoval a společně se chystali nastoupit do kněžského semináře v Olomouci. Oba měli jasný cíl stát se služebníky Páně. Ještě před započatím jejich studia však došlo k závažným geopolitickým změnám, které s sebou přinášely fatální důsledky. Odstoupení československého pohraničí Německu způsobilo, že se v něm ocitla i podstatná část olomoucké arcidiecéze. Kněžský seminář se však nacházel v Olomouci, tedy v zahraničí. Z toho důvodu bylo adeptům teologie z německé části arcibiskupství umožněno studovat v semináři vratislavské arcidiecéze ve Vidnavě.³ Semestr začínal toho roku 3. listopadu. Ke studiu se však dostavil pouze Alfred Pchalek, neboť jeho bratr musel kvůli onemocnění tuberkulózou požádat o odklad.⁴

---

3 Původně seminář vychovával kněze pro českou část vratislavského arcibiskupství.

4 ZA Opava, f. Arcibiskupský kněžský seminář Vidnava, k. 33, ič. 92, osobní spisy Alfreda Pchalka a Josefa Pchalka.

Alfred Pchalek (první zprava) ještě jako student bohosloví se svými spolužáky, kteří již byli povolání k německé armádě.

Z Vidnavy se mezitím stala opět Weidenau a z československého příslušníka Alfreda Pchalka říšskoněmecký občan. Coby mladý a zdravý Němec byl uznán schopným služby v německé branné moci, od níž jej nezachránilo ani studium teologie. Povinnost narukovat jej však dočasně minula, a tak strávil ve Vidnavě necelé tři semestry. Teprve v listopadu 1939 se opět ozvala vojenská správa, pročež nezbyvalo, než odložit kleriku a nastoupit službu v armádě.

Spokojený oběd po úspěšně složené zkoušce z filosofie. Krátce poté přišel dopis s následujícím zněním: „Okamžitě přerušte studium a hlase se u své jednotky.“

Šedozelenou uniformu německého *wehrmachtu* poprvé oblékl 19. listopadu 1939 ve slezské Vratislavi.

Voják Alfred Pchalek se hlásí do služby. Na sobě má plnou polní výstroj. Znamení na levém rukávu napovídá, že se jedná o radiotelegrafistu.

Je s podivem, že jakožto budoucí kněz nebyl zařazen k zdravotnické službě, nýbrž k službě ve zbraní. Zde však, jakožto abiturient, nebyl automaticky poslán do poddůstojnické školy s vyhlídkou na další postup, ale pouze do radistického výcviku. Pravděpodobně nebyl považován za dostatečně spolehlivého vzhledem k svému původu, absolutoriu československé školy, ale i náboženskému založení a studiu teologie. Jako radista se stal příslušníkem štábu pěšího pluku 38 (*Infanterie-Regiment 38*), který se úspěšně podílel na vojenské porážce Francie. Právě tento pluk vpochodoval 14. května 1940 do Paříže a jeho štáb se na čas usídlil v hodovní síni královského zámku ve Versailles.⁵ Celého válečného tažení se účastnil také Alfred Pchalek. Když zbraně utichly, byl jeho pluk vyslán na zasloužený odpočinek, aby střežil pobřeží Biskajského zálivu. V březnu 1941 se pak jednotka nakrátko vrátila do univerzitního města Göttingen, kde byla posádkou, a již v červnu zahájila ze shromažďovacího prostoru Suwalki útok na Sovětský svaz. Pro Alfreda Pchalka to bylo již druhé vojenské přepadení, kterého se účastnil.

V Sovětském svazu bojoval Alfred Pchalek na severním úseku východní fronty. Nemáme žádných zpráv, jak vypadala jeho činnost v tomto období. Pouze z jednoho ze tří dochovaných dopisů se dozvídáme, že byl v červenci 1942 vyznamenán. Nevíme za co, ani nevíme čím. Sám Alfred Pchalek se k této věci vyslovil následovně: *„Měl bych se vyjádřit k tomu, jak jsem přišel k svému vyznamenání. Bylo to všechno vlastně mnohem jednodušší, než si možná myslíte. Musíte ale správně rozumět slovu “statečný”. Nejen ten, který bez ohledu dává svůj život v sázku, může být nazýván statečným, aniž bych to chtěl popírat, obzvláště pokud se jedná o nasazení pro národ a obecné dobré. Nehledě na to, že se mezi těmito [statečnými] nacházejí mnozí, kteří jednají pouze ze ctižádosti, aniž by měli ponětí o hodnotě člověka. Velký je ten, který zná hodnotu svého života, a přesto jej z lásky ke svému národu riskuje. Ale jsou také jiní hrdinové. Je třeba ten, který svou službu národu vykonává věrně a pečlivě, méně hodnotný, než ten první? Zcela jistě nikoliv. Zde podezření z pouhé senzačnosti zcela*

---

⁵ <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Infanterieregimenter/IR38.htm>, [online], citováno dne 21. 3. 2016.

odpadá. Copak by nemohl také on být vyznamenán? A že se nepočítám k těm prvním hrdinům, pro to mám také vážné důvody. Moji nejvlastnější úlohu, bez ohledu se nasadit, spatřuji v budoucnosti, ať s či bez vyznamenání. [...] Zcela se musím nasadit tam, kde opravdu mohu něčeho dosáhnout. Podezření ze zbabělosti tedy není na místě. Stojí přede mnou jedna úloha, která má uchvátit celý můj život.“⁶ Není nutné sáhodlouze mezi řádky hledat smysl sdělení, aniž bychom si nevšimli, že Alfred Pchalek i na frontě stále doufal, že se mu jednou podaří naplnit sen o vlastní kněžské dráze. O okolnostech svého vyznamenání nám však nic neprozradil. Zcela jistě můžeme usuzovat, že byl nasazen v první linii. O tom se ostatně zmiňuje i v dalším z dopisů: „Těžký, těžký byl ten týden. 17. 7. to začalo a byl nejvyšší čas, že se včera večer stalo něco jiného. Tak těžké boje jsem doposud neprodělal a jsem jen šťastný, že jsem všechno se štěstím přestál. Včera už jsem například myslel, že všechno skončí, tak houževnatý, otřesně houževnatý byl Rus.“⁷

Alfreda Pchalka se drželo štěstí, více než rok a půl bojoval na východní frontě, aniž by utrpěl zranění. Teprve 8. března 1943 se mu stal osudným. Toho dne upadl poblíž vesničky Kobylkino, 40 km jižně od Ilmeňského jezera, do sovětského zajetí. Po válce vylíčil celou událost v dopise bývalému řediteli vidnavského semináře: „Někdy mi ještě vytane ten 8. březen 43 před očima, náš ústup, obzvláště neutěšitelná poloha toho dne a mé zcela vynucené, zcela dobrovolné rozhodnutí. Myslím ještě na ten večer, když jsem stál s kamarády v lese a v duchu jsem se loučil s vlastní. Do budoucna existovalo jediné východisko. Po noci strávené 2 km za frontou (v týlu nepřítele) jsme se vydali na cestu do zajetí.“⁸ Alfred Pchalek se tedy do zajetí nedostal individuálně, nýbrž s celou jednotkou za dramatických podmínek. To by také zdůvodňovalo, proč velení jeho jednotky nepojalo podezření na přeběhnutí. Shodou okolností se v ten samý den o více jak tisíc kilometrů jižněji odehrála bitva u Sokolova. Z německého pohledu šlo o bezvýznamnou šarvátku. V dějinách československého odboje však bitva jakožto první bojové nasazení východní jednotky zaujímá významné místo. Pro symbolické uzavření Pchalkovy vojenské dráhy v německé uniformě bychom nevybrali kurióznější datum.

Ani v zajetí neopustilo Alfreda Pchalka příslovečné štěstí. „Že s námi zacházeli tak přátelsky, můžeme děkovat pouze Pánu. Také život v táboře nebyl tak nesnesitelný, i když ne právě lehký. Bylo to na Urale, kde jsme denně v lese řezali dřevo. Po osmi měsících jsem byl bez vlastního přičinění jen na základě české národnosti převeden přes Moskvu k československé jednotce, která se toho času také nacházela na Urale.“⁹

---

6 Rodinný archiv MUDr. Jáchyma Pchálka, dopis A.P. ze dne 9. 7. 1942, přeloženo z německého originálu.

7 Tamtéž, dopis A.P. ze dne 26. 7. 1942, přeloženo z německého originálu.

8 ZA Opava, f. Arcibiskupský kněžský seminář Vidnava, k. 33, ič. 92, osobní spis Alfreda Pchalka, dopis řediteli semináře ze dne 19. 12. 1945, přeloženo z německého originálu.

9 Tamtéž.

Jediná dochovaná fotografie Alfreda Pchalka (vpravo) z Ruska.

Stal se jedním z vůbec prvních obyvatel Hlučínska, kteří na Východě rozšířili řady československého vojska. Oficiální záznamy, kdy a kde se tak stalo, se však rozcházejí. Dle odvodního protokolu byl odveden 8. listopadu 1943 v Novochoopersku,¹⁰ což působí poněkud nedůvěryhodně, vzhledem k okolnosti, že se toto městečko nachází mezi Voroněží a tehdejším Stalingradem. Vojenská knížka a kvalifikační listiny naopak odpovídají poválečnému vylíčení, poněvadž hovoří o 5. listopadu v zauralském Buzuluku.¹¹ Zde také absolvoval ještě před koncem roku 1943 poddůstojnický kurz. Jakožto zkušený německý voják a navíc maturant byl pro východní armádu vítanou posilou. Rozrůstající se československé jednotky trpěly akutním nedostatkem důstojníků, a tak bylo jen otázkou času, kdy na tuto metu dosáhne i Alfred Pchalek. To, že byl dříve německým vojákem, nevadilo. Do vznikajícího armádního sboru byla přijímána spousta mužů ze slovenské a maďarské armády, ostatně i z německého *wehrmachtu* jich zde sloužilo několik set. Na rozdíl od oblasti Západu zde ale prověřování neprobíhalo tak pečlivě a podrobně, takže docházelo také k přijímání etnických Němců, nebo osob, které se do zahraniční armády hlásily, jakkoliv to lze v jejich tehdejší nelehké situaci pochopit, vyloženě z existenčních důvodů.¹² V době, kdy do zahraniční armády vstoupil Alfred Pchalek, se nábor teprve rozbíhal. Brzy však dosáhl masových rozměrů.

Pchalkova československá vojenská kariéra byla daleko strmější, než ta německá, kde za odsloužené roky obdržel obligátní hodnost *Obergefreiter*, což odpovídá zhruba české hodnosti desátníka. V zahraniční armádě byl okamžitě po ukončení poddůstojnického kurzu povýšen na svobodníka, 22. února 1944 pak následovalo povýšení na desátníka a již 1. dubna se z něj stal četař. Československá armáda využila jeho vojenské specializace a učinila z něj opět radiotelegrafistu, aby zužitkoval své bohaté zkušenosti. Nové působiště jej čekalo v Jefremově, kde byla od ledna 1944 formována 2. paradesantní brigáda, vůbec první československá výsadková jednotka s cílem působit v týlu protivníka. Proto nepřekvapí, že Alfred Pchalek musel za tímto účelem podstoupit intenzivní výsadkářský výcvik. Poněkud překvapivé však je, že nebyl jediným bývalým vojákem *wehrmachtu* u tohoto útvaru. Nikdo se však neznepokojoval jejich případnou zradou po vysazení na německém území. V červenci 1944 byl Pchalek jmenován velitelem spojovací čety dělostřeleckého oddílu a několik dní

10 Vojenský ústřední archiv – vojenský historický archiv Praha, databáze příslušníků zahraničního odboje, dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/5951601> [online], citováno dne 21. 3. 2016.

11 Vojenský ústřední archiv – vojenský historický archiv Praha, Fond kvalifikačních listin, kvalifikační listina por. Alfreda Pchalka. Protokol přezkušovací komise.

12 Jsou známy případy, kdy jednotliví exzajatci dezertovali opět k německým jednotkám.

poté došlo také k jeho povýšení na podporučíka. To již se brigáda nacházela v Proskurově a počítalo se s jejím nasazením při přechodu Karpat. Měsíc poté vypuklo na Slovensku rozsáhlé povstání, které mělo mimo jiné vázat německé divize a umožnit Rudé armádě hladce proniknout karpatskými průsmyky. Sovětské politické vedení však otálelo se zahájením operací, takže veškerý potenciál slovenského povstání, včetně momentu překvapení přišel vniveč. Nedošlo ani k očekávanému nasazení 2. paradesantní brigády, která mohla povstalcům poskytnout nemalou podporu. Místo toho byla brigáda od září zapojena do karpatsko-dukelské operace jako obyčejná pěchotní jednotka, čímž vlastně docházelo k mrhání její unikátní bojovou hodnotou. Po 14 dnech došlo ke stažení brigády, poté co utrpěla značné ztráty. Teprve koncem září bylo s více než měsíčním zpožděním rozhodnuto, že jednotka bude konečně nasazena na Slovensku. Rozhodnutí však přišlo v době, kdy situace povstalců byla v podstatě již beznadějná a kdy se znatelně začalo zhoršovat počasí. To zapříčinilo nejen zdoluhavý přesun brigády leteckým mostem na povstalecké letiště Tri Duby, ale také četné ztráty v důsledku leteckých havárií. Brigádu bude čekat nelehký úkol bojovat v naprostém obklíčení. Přesto není vybavena dostatečnými zásobami. Již koncem října 1944 se zhroutí povstalecká fronta a veškeré zbylé jednotky přejdou na partyzánský způsob boje. Budou muset přečkat zimu na hřebenech Karpat za neustálého pronásledování německými protipartyzánskými jednotkami. V únoru 1945 se ze zhruba 2 000 příslušníků brigády probojuje zpátky na osvobozené území necelých 600.

Alfred Pchalek však u toho nebyl. Do leteckého přesunu na Slovensko nakonec nebyl zařazen. Sám to 30 let po válce zdůvodnil tím, že počasí znemožnilo další lety, a tak zůstal se třemi stovkami svých spolubojovníků u hlavních sil československého sboru.¹³ Jestli tomu tak opravdu bylo, není zcela jisté, neboť Pchalkova tehdejší výpověď je vzhledem k době svého vzniku značně tendenční. Navíc se v ní vyskytuje několik nesrovnalostí, které nutí současného čtenáře k obezřetnosti. Zmiňovaný článek sepsaný 30 let po válce je však jediným pramenem pro Pchalkovo působení v karpatsko-dukelské operaci. Proto ani nevíme přesně, k jaké jednotce byl poté, co zůstal v zázemí, vlastně přidělen. Sám se zmiňuje o tom, že byl zařazen ke 3. brigádě, konkrétně k jejímu 1. praporu majora Josefa Knopa. Ten však ve skutečnosti velel 2. praporu 1. pěší brigády. Dle vlastních slov, se Pchalek ujal velení pěší čety, avšak ani na tomto místě dlouho nepobyl, neboť po několika dnech utrpěl zranění. „*Útočíme denně, ale kóta se zdá nedobytnou. Po jednom útoku jsme zasypáni palbou minometů. Zalehnout! Kryji se za tlustým pařezem. Vpravo ode mne - jen asi pět metrů - práskla mina. Pocítím pálení v břichu. Rychle rozepnu plášť. Nejen ten, ale i blůza a košile má díru. Sáhnu na tělo, nic. Chci vyskočit – levá noha neposlouchá. Teď teprve pocítím teplé vlhko na lýtku. Rychle stahuji botu, ponožku, nechce se mi věřit. Střepina velikosti půl palce proletěla koženou holínkou jen půl centimetru od tepny a vězí zamotána, ještě žhavá v ponožce. Narychlo obvaz a belhám se, opíraje se o tyč, dva kilometry na obvaziště,*“ vylíčil okolnosti svého zranění P. Alfred Pchálek v článku pro Katolické noviny.¹⁴ Následovala asi tříměsíční rekonvalescence ve Lvovské nemocnici, zatímco válka nezadržitelně spěla k svému konci. Po vyléčení se Pchalek vrátil ke své staré jednotce, která se mezitím znovu formovala.

Na Slovensku jej také zastihl konec války, avšak domů se ani poté nemohl podívat. Dokud se situace nestabilizovala, nebylo možné získat řádnou dovolenou. Zejména kvůli nejistotě

---

13 Alfred PCHALEK, *V bojích u Dukly*, s. 2, koncept, 1975. V držení MUDr. Jáchyma Pchálka.

14 Tamtéž, s. 3.

a zjitřenosti prvních poválečných měsíců se Alfred obával napsat domů. „Dovedu si plně představit vaše utrpení v posledních časech, kdy jsem s úžasem sledoval postup fronty přes svou rodnou kolébku. Bojím se, že se něco stalo. A byla to právě nejistota a jakási zlá předtucha, která mě zdržovala od toho, abych se Vám okamžitě ohlásil. V domnění, že jakmile se ukončí válka a dostanu dovolenou, chtěl jsem všechno objasnit osobně,“ líčil své dojmy v prvním dopise. Kromě slov útěchy a naděje se však v tomto psaní neopomněl zajímat o situaci na poli komunální politiky: „Velmi rád bych chtěl vědět, jak funguje u nás doma náš národní výbor a kdo je jeho předsedou. Děje-li se Vám křivda, oznamte jim, že já se také ještě vrátím a podívám se jim na prsty.“¹⁵ Alfred Pchalek si byl moc dobře vědom, že jakožto československý důstojník s aureolou osvoboditele, bude moci v novém uspořádání ledacos prosadit. Ostatně, již brzy se o situaci v rodných Kozmicích mohl přesvědčit osobně. Z Brezna byl záhy přeložen do Frenštátu pod Radhoštěm, odkud pak v srpnu nastoupil svou první poválečnou dovolenou. V té době také vyvíjel činnou aktivitu, aby mohl pokračovat v teologickém studiu. Dalo se očekávat, že bude z armády brzy propuštěn a semestr se nezadržitelně blížil. Všechny důležité dokumenty, jako například maturitní vysvědčení a výsledky zkoušek, se však nacházely ve Vidnavě. I přes určité logistické potíže se potřebné náležitosti podařilo včas vyřídit, a tak mohl Alfred Pchalek po šestiletém přerušení studia nastoupit v říjnu 1945 opět do kněžského semináře. Vysněný cíl se naplnil 29. 6. 1948, když v olomoucké katedrále sv. Václava přijal z rukou arcibiskupa Josefa Matochy kněžské svěcení. Stalo se tak deset let poté, co byl přijat ke studiu teologie, na prahu éry nesvobody, jejíž konce mu nebylo souzeno se dožít.

Válečná anabáze Alfreda Pchalka se zcela oprávněně jeví neuvěřitelnou. Na počátku stál zapálený seminarista, který možná věřil na to dobré, co se v člověku nachází. Brzy se však naskytlá nejedna příležitost, jež zavdávala podněty k hluboké deziluzi. Namísto kleriky oblékal po tři a půl roku německou uniformu, kterou pak na další bezmála dva roky vystřídala uniforma československá. Jaké asi byly jeho vnitřní pocity, když přešel na stranu dosavadního nepřítele, s vědomím, že bude bojovat proti svým dřívějším kamarádům? Jak se ztotožnil s tím, že nyní stojí po boku bolševické Rudé armády? Možná nebude zcestné se domnívat, že osudové zvraty přijal s plnou pokorou a vírou v Boží prozřetelnost. Sám to ostatně potvrzuje v prvním poválečném dopisu: „Jediné, co bych chtěl napsat, je slavnostní *Te Deum*, neboť jen On sám řídil mé cesty.“

V souvislosti s postavou Alfreda Pchalka vyvstává spousta otázek. K těm nejzávažnějším se řadí otázka, jak vnímal vlastní identitu? Těžko nalezneme jednoznačně verifikovatelnou odpověď, a tak nelze, než se spokojit s tvrzením, že svou identitu pod vlivem událostí dokázal měnit a přizpůsobovat daným poměrům. Studoval osm let na gymnáziu s českou vyučovací řečí, kde byl vystaven vlivu národně smýšlejících profesorů a spolužáků. V době studia ve kněžském semináři však byl veden pod národností Němec s mateřskou řečí moravskou. Měl možnost se přihlásit u představených a požádat o změnu, jako to udělali někteří jiní bohoslovci z Hlučínska, avšak neučinil tak. Již coby německý voják píše matce o věrné službě svému národu, přičemž je evidentní, že má na mysli národ německý. S tím zcela nemilosrdně kontrastují jeho slova napsaná o třicet let později, jakkoliv byla podmíněna dobovým klimatem: „*Ne, nikdy nezapomeňme, jak trpěl náš národ za okupace, za zvlů fašismu a že*

---

15 Rodinný archiv MUDr. Jáchyma Pchálka, dopis A.P. ze dne 10. 7. 1945.

*mu hrozilo úplné vyhlazení, nebýt nezištné pomoci věrných přátel – vítězné Sovětské armády – ale i nezlomné vůle lidu svobodně žít.*¹⁶ Je zcela evidentní, že v letech hluboké normalizace nemohl svobodně zhodnotit válečné události a svou vlastní úlohu. Přesto poněkud zaráží, s jakou lehkostí přejal dobový slovník a zmanipulovaný výklad tehdejšího dění.

Zásadní moment v jeho životě představuje, když se v zajetí přihlásil k české národnosti. Již nezjistíme, co jej k tomu vedlo. Mohl oportunisticky očekávat, že česká národnost bude za daných podmínek zavdávat k lepšímu zacházení. Mohlo se ale také jednat o přičinění sovětského úředníka, který zaznamenal národnost podle mateřské řeči. Jak poukázal Mečislav Borák, sovětské orgány nebyly při evidování zajatců příliš důsledné v rozlišování národnosti a státní příslušnosti.¹⁷ V každém případě tato okolnost předznamenala jeho další osudy. Je příznačné, že již někdy od roku 1938 se Pchalkův život vedl v několikeré podvojnosti. V duši se mu snoubily známky české a německé identity, a poté co narukoval k armádě, musel akceptovat novou roli vojáka, mezi jehož úkoly patří také zabíjení. Jak se budoucí kněz vyrovnával s tímto nelehkým dilematem, zůstane provždy skryto. V případě vlastní národní identity však vykazuje schopnost přizpůsobovat ji podle potřeby. Zatímco tedy v létě 1945 se v něm ozývá hrdý československý důstojník, který si plně uvědomuje svůj potenciál v novém zřízení, před Vánoci téhož roku se svému dřívějšímu německému řediteli téměř omlouvá, že cesty, kterými doposud kráčel, nebyly nastoupeny ze svobodné vůle. O dalších 30 let později již zcela instrumentálně přizpůsobuje vlastní minulost, aby se jeho odbojová účast zaskvěla v co nejpříznivějším světle. Do jaké míry mohly být tyto kroky ovlivněny příslušností k organizaci *Pacem in Terris*, nezjistíme. Je však jisté, že ze strany vládnoucího režimu musel být vystaven enormnímu tlaku.

---

16 Alfred PCHALEK, *V bojích u Dukly*, s. 1, koncept, 1975. V držení MUDr. Jáchyma Pchálka.

17 Mečislav BORÁK, *Perzekuce občanů z území dnešní České republiky v SSSR*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2003, s. 117.

Životní pouť Alfreda Pchalka se uzavřela 22. 11. 1987 ve Veselé, kde působil dlouhých 31 let.

P. Alfred Pchálek v době kněžského působení ve Veselé.

V jeho osobě odešel nesmírně oblíbený kněz, který se těšil značné popularitě nejen mezi svými farníky. Zároveň se uzavřel osud člověka, který byl zcela nemilosrdně vystaven působení velkých dějin reprezentovaných hrůzami války a dvěma totalitními režimy. Třebaže jeho rozhodnutí nebyla vždy svobodná, jedna věc zůstávala za všech okolností konstantní: hluboká víra v Boha a touha být jeho věrným služebníkem. Nikomu nepřisluší jej soudit, neboť nikdo z nás neví, jak by se v podobných situacích zachoval. Jeho příběh však minimálně může přimět k zamyšlení. Sám ostatně přináší více otazníků, než nabízí odpovědí. Jejich znalost nakonec ani není tak důležitá, jako pokládání nejrůznějších otázek a uvědomění si mnohosti možných výkladů.

Před několika lety jsem dostala od svých přátel z OS Ráj knihu Madeleine Albrightové Pražská zima, je to její osobní příběh o paměti, Československu a válce (1937-1948). Autorka zde na straně 15 uvádí: „...nikoho, kdo prožil roky 1937 až 1948, neminula zkušenost hlubokého smutku. Nepřežily miliony nevinných obětí a jejich smrt nesmí být nikdy zapomenuta. My dnes sice nemáme moc jim vrátit životy, máme ale povinnost se dozvědět vše, co se stalo a proč – ne snad abychom mohli z takto ex post získaného nadhledu soudit, nýbrž proto, abychom zabránili tomu, že se to nejhorší z našich dějin bude ještě opakovat...“

Jarmila Kubrická